

PIENIĄDZ W DZIAŁALNOŚCI DOBROCZYNNEJ KOŚCIOŁA AFRYKAŃSKIEGO ZA CZASÓW ŚW. CYPRIANA

Głębokie przemiany strukturalne zachodzące w państwie rzymskim w I poł. III w. – określane w historiografii dosyć powszechnie, aczkolwiek chyba niezbyt fortunnie, mianem kryzysu III wieku – którym towarzyszyły poważne niepokoje wewnętrzne, będące następstwem destabilizacji politycznej na szczeblu władzy centralnej, niewątpliwie sprzyjały, w połączeniu z coraz bardziej skomplikowaną sytuacją na granicach cesarstwa, zaostreniu się wszelkiego typu trudności społeczno-ekonomicznych o rozmaitym podłożu. Takie wydarzenia, jak chociażby powtarzające się najazdy barbarzyńskich plemion, klęski nieurodzaju, okresowe wahania cen podstawowych artykułów, jak i wielkie epidemie, które na przełomie lat 40- i 50-tych pochłonęły znaczną liczbę ofiar w ludziach, tudzież odbywające się co jakiś czas z nową siłą walki na tle społecznym i politycznym, w decydujący sposób wpływały na wzrost ogólnego poczucia zagrożenia, co m.in. znajdowało swój wyraz w pogarszających się nastrojach społecznych i w konsekwencji musiało rzutować na sposób widzenia świata przez społeczeństwo, przytłaczane ciężarem przeżywanych wydarzeń¹.

¹ Por. m.in. A.E.R. Boak, *Manpower shortage and the fall of the Roman empire in the West*, Ann Arbor 1955, 113nn.; T. Kotula, *L'insurrection des Gordiens et l'Afrique romaine*, "Eos" 50(1959-1960) 197-211; H. Sztajerman, *Spółczesność zachodniorzymskie w III w.*, Warszawa 1960; M. Rachet, *Rome et les Berbères*, Bruxelles 1970, 238nn.; A. Kunisz, *Denar i antoninian. Z problematyki obiegu monetarnego w cesarstwie rzymskim w III wieku n.e.*, "Studia Historyczne" 16(1973) 171-194; G. Alföldy, *Der heilige Cyprian und die Krise des römischen Reiches*, "Historia" 22(1973) 479-501; A.R. Birley, *The third century crisis in the Roman empire*, "Bulletin of the John Rylands Library" 58(1975) 253-281; X. Lorient, *Les premières armées de la grande crise du IIIème siècle. De l'avènement de Maximin le Thrace (235) à la mort de Gordien III (244)*, w: ANRW II